

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΜΕΤΑΞΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

A'

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΣΧΟΛΙΑ

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

B'

ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΤΖΙΦΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ

ΓΚΟΒΟΣΤΗΣ 1977

Β' ΈΚΔΟΣΙ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ

ΤΟΥ ΣΙΡ Μ. PALAIRET ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΟΥ ΕΔΕΝ.

Άξιότιμε Κύριε,

1. Όθανατος του Ιωάννου Μεταξά τὴν 29 Ιανουαρίου εἰς
ήλικία 72 ἔτῶν* κλείνει ἔνα πολὺ ἐνδοξό κεφάλαιο στὴν
ἱστορία τῆς Ἑλλάδος. Ἐχουμε κάθε λόγο νὰ πιστεύωμε όπι
τὰ ἐπόμενα κεφάλαια θὰ εἶναι ἐξ Ἰσου ἐνδοξα καὶ θὰ ὀδηγή-
σουν σὲ μιὰ νικηφόρο κατάληξη. Ἀλλὰ κανένα μελλοντικὸ
γεγονὸς δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν τιμὴ τὴν ὀφειλω-
μένη εἰς τὸν στρατηγὸ Μεταξᾶ διὰ τὴν σοφία καὶ τὴν σύνε-
σι μὲ τὴν ὁποία προπαρασκευάσθηκε διὰ τὸν κίνδυνο διὰ τὸ
θάρρος μὲ τὸ ὁποῖο τὸν ἀντιμετώπισε ἐκεῖνα τὰ ξημερώματα
τῆς 28ης Οκτωβρίου 1940. Καὶ διὰ τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ ἐπι-
μονὴ μὲ τὴν ὁποία ἔχρησιμοποίησε τὸ ἐκπληκτικὸ θάρρος καὶ
ὅρμὴ τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων διὰ νὰ ἀποκρούσῃ καὶ νὰ
κατατροπώσῃ τὸν εἰσβολέα.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία δτὶ οἱ μέλλοντες ἱστορικοὶ θὰ τὸν
τοποθετήσουν μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ
μάλιστα τῆς Εὐρώπης, τῶν ὁποίων οἱ ἐνέργειες καὶ ἡ προσω-
κικότης ἔχουν καίρια ἐπιρρεάσει τὴν πορείαν τοῦ πολέμου.

2. Άπο τὴ στιγμὴ τῆς ἀφίξεώς μου στὴν Ἑλλάδα τὸν
Ιούνιο 1939. Ἡμουν πεποιημένος διὰ τὴν εἰλικρίνεια τοῦ
Στρατηγοῦ Μεταξᾶ στὶς ἐκδηλώσεις του καλῆς θελήσεως
καὶ φιλίας πρὸς τὴν Μεγ. Βρεταννία· καὶ δταν ἔξερράγη ὁ
πόλεμος τὸν Σεπτέμβριο ἐκείνον τοῦ ἔτους, μοῦ ἐδήλωσε
ἀμέσως ὅχι μόνον δτὶ τὰ αἰσθήματά του ἥσαν ἀπόλυτα μὲ τὸ
μέρος μας, ἀλλὰ δτὶ ἐγνώριζε δτὶ τὰ συμφέροντα, ἀκόμη ἡ
ἴδια ἡ ὑπαρξὶ τῆς Ἑλλάδος σὰν ἀνεξάρτητο Κράτος συνεδέ-
οντο ἀπόλυτα μὲ τὴν νίκη μας. Παρὰ δὲ τὶς δυσκολίες ποὺ
ἀντιμετώπιζε ἡ Ἑλλάς, κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος τοῦ πολέμου λό-
γω τῆς οὐδετερότητός της, ποτὲ δὲν ἐκλονίσθηκε αὐτὴ ἡ πε-

* Ήταν γιὰ τὴν ἀκρίβεια 69 ἔτῶν καὶ ἐννέα καὶ μισὴ μηνῶν.

ποίθησις. Καὶ ὅταν ἦλθε ἡ σιγμὴ νὰ ἐφαρμόσῃ ἐμπράκτως αὐτὴ τὴν πεποίθησι δὲν δίστασε οὔτε ἔνα λεπτό. Ἀπέρριψε τὸ τελεσίγραφο τοῦ Ἰταλοῦ Ὑπουργοῦ χωρὶς καὶ νὰ συμβουλευθῇ τὸν Βασιλέα ἢ τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο καὶ ἡ πρώτη του ἐνέργεια μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ M. GRAZZI ἦταν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν βοήθειά μας.

3. Κατὰ τὸ τρίμηνο ποὺ διέρρευσε ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα διετύπωσε κατὰ τὸν πασιφανέστερο τρόπο ὅτι ἡτο ἀποφασισμένος νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμο παρὰ τὸ πλευρό μας, ὅχι μόνον ἐναντίον τῆς Ἰταλίας ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς Γερμανίας, διότι ὅπως ἀνεγνώρισε καὶ ἐδήλωσε, χωρὶς τὴν ἥττα τῆς τελευταίας μιὰ πραγματικὴ εἰρήνη θὰ ἦταν ἀνέφικτη. Τοῦ ἐξέφρασα, ὅπως ἔχω ἀναφέρει, τὶς ἀμφιβολίες μου ἐὰν καὶ κατὰ πόσον θὰ εἶχε τὸν Ἑλληνικὸ Λαό μαζί του σὲ ἔνα πόλεμο ἐναντίον τῆς Γερμανίας σὲ περίπτωσι ποὺ ἡ Ἰταλία θὰ εἶχε ἥττηθῇ. Παραμέρισε τὶς ἀμφιβολίες μου λέγοντας μὲ χαμόγελο ὅτι εἶχε κάποια ἐπιρροὴ στοὺς συμπολίτες του. Αὐτὸς ἦταν ἀναμφισβήτητο ἀλλὰ δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι ἄλλος θὰ μποροῦσε νὰ λάβῃ τέτοια μεγάλη ἀπόφασι, ἐκτὸς βέβαια, ἂν ἡ Γερμανία ἤθελε γίνη ὁ ἐπιπιθέμενος. "Αν συμβῇ αὐτὸ πιστεύω ὅτι ἡ Ἑλλὰς θ' ἀντισταθῇ. Θὰ ἐνθυμηθεῖ ὅτι ὁ Στρατηγὸς Μεταξᾶς μοῦ εἶχε ἀναφέρει ὅτι εἶχε «φάκελλον» ἐναντίον τῆς Γερμανίας, τὸν δοποῖον δὲν εἶχε δῶση ἀκόμη στὴ δημοσιότητα. Ἐλπίζω ὅτι ὁ φάκελλος αὐτὸς ἦταν ἐμπεριστατωμένος καὶ ὅτι ἔχει περιέλθη εἰς τοὺς διαδόχους του. Τὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ μέσω τοῦ Βασιλέως.

4. Λυποῦμαι διότι ὁ Βασιλεὺς ἀπέρριψε τὴν πρότασι (ἡ δοπία τοῦ ἔγινε καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐκτὸς ἀπὸ μένα) ν' ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος προσωπικῶς τὴν διακυβέρνησι τῆς χώρας ἀλλὰ ὁ διορισμὸς τοῦ K. Κορυζῆ ὡς διαδόχου τοῦ Στρατηγ. Μεταξᾶς ἔγινε δεκτὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα καλλίτερα ἀπ' ὅτι περίμενα. "Εως τώρα οἱ ἀντιδράσεις ποὺ φοβόμουνα δὲν ἔχουν εύτυχῶς ἐμφανισθῆ. Πλὴν δμως ὑπάρχει ἕδη κάποια κριτικὴ διάθεσις ἐναντίον τοῦ Βασιλέως διότι δὲν ἐπωφελήθηκε τῆς εὐκαιρίας νὰ σχηματίσῃ ἔνα πραγματικὰ ἔθνικὸ ὑπουργικὸ Συμβούλιο ποὺ θὰ συμπεριλαμβάνῃ ὅλες τὶς πολιτικὲς ἀποχρώσεις.

"Οιαν εἶδα τὸν Βασιλέα τὸ βράδυ πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἐπρότεινα ὅτι αὐτὸς θὰ ἦτο συμβουλεύσομο, μοῦ ἀπήντησε ὅτι εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ τὸ κάνῃ ἀργότερα. Δὲν νομίζω ὅτι θὰ μποροῦσε νὰ πραγματοποιήσῃ ἐνα τέτοιο σχέδιο οτὸ βραχὺ χρονικὸ διάστημα ποὺ διέθετε. Ο κύριος σκοπὸς του ἦταν νὰ ἔξασφαλίσῃ, ὅπως μοῦ εἶπε, τὴν συνέχιση τῆς πολιτικῆς ποὺ εἶχε ἔδραιώσει ὁ Στρατηγὸς Μεμπιοθῆ πρὸς μία «Ἐθνικὴ» κατεύθυνσιν καὶ ἀν ὁ Βασιλεὺς δὲν δεῖξῃ προθυμίαν ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὴ τὴν ὁδό, θὰ τοῦ ὑρηθῆ ἡ ἐνότης ποὺ ἔχει τώρα κατ' εὐτυχῆ τρόπο, ἐπιευχθῆ, σ' αὐτὴ τῇ χώρᾳ.

5. 'Ο Κύριος Κορυζῆς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος ἐκτὸς Ελλάδος, ἀλλὰ ἐδῶ θεωρεῖται σὰν ἰκανὸς οἰκονόμολόγος καὶ ἡ ἔργασία του ὡς ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς. Προνοίας ἀπὸ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1936 ἕως τὸν Ιούλιο 1939 ἔχει πολὺ ἐπαινεθῆ. "Εμαθα ὅτι ὁ Στρατηγὸς Μεταξᾶς τὸν ἔξετίμια ἴδιαιτέρως καὶ ἀν καὶ ποτὲ δὲν τὸν ὑπέδειξε ὡς διάδοχον του ἐπεφύλασσε δι' αὐτὸν διὰ σοβαρᾶς ἀποστολάς. Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι ἡ τύχη τῆς Έλλάδος εἶναι ἀσφαλῆς στὰ χέρια του καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν διάρκεια τῆς Πρωθυπουργίας του θὰ εἶναι τόσο ἀποφασιστικὸς ὅσο ὁ προκάτοχος ὥστε νὰ φέρῃ τὸν πόλεμο εἰς αἴσιον πέρας. 'Ο ἴδιος μὲ διαβεβαίωσε περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Βασιλεὺς εἶναι πεποιημένὸς ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει κίνδυνος ὁ Πρωθυπουργός του νὰ ὑποκύψῃ δὲ δελεαστικὲς Γερμανικὲς προτάσεις περὶ εἰρήνης. 'Αλλὰ δὲν εἶναι ἡγήτωρ καὶ θὰ εύχομουνα ὁ ἴδιος Βασιλεὺς, τοῦ ὅποίου οἱ εὐθῦνες εἶναι τώρα ἀπείρως μεγαλύτερες, νὰ μπορέσῃ νὰ τοῦ μεταδόσῃ τὴν ἀναγκαία ἐνέργητικότητα καὶ δραστηριότητα. 'Ο δισταγμὸς τοῦ Βασιλέως νὰ ὑπεισέλθῃ στὰ ἀκανθώδη πλέγματα τῆς Έλληνικῆς πολιτικῆς εἶναι κατανοητὸς ἀλλὰ πιστεύω ὅτι μόνον ἡ προσωπικὴ παρέμβασις τοῦ Βασιλέως θὰ εἶναι ἐνδεχομένως ἀναγκαία γιὰ τὴν ἐπίτευξι τῆς νίκης.

6. "Οπως ἀνέφερα ὁ Βασιλεὺς εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ πῆ στὸν Σύντηγμα DONOVAN ὅτι μπόροῦσε νὰ σημάνθῃ στὸν

συνάδελφο τῶν Η.Π.Α. καὶ σὲ μένα καὶ νὰ μᾶς θεωρῆ ὡς φίλους. Συνεπῶς νὰ ἔχῃ στενὴ ἐπαφὴ μὲ τὸν κον MAC VEIGH, στοῦ ὅποιου τὴν κρίση καὶ τὸν χαρακτῆρα ἔχω μεγάλη ἐμπιστοσύνη καὶ ἐλπίζω ὅτι ἐνδεχομένως θὰ ἔχωμε τὸ προνόμιο νὰ βοηθήσωμε στὸ δύσκολό του ἔργο. Δὲν θέλω κλείσω τὴν παροῦσα χωρὶς νὰ κάμω μνεία τῶν μεγάλων προσόντων τοῦ Στρατηγοῦ Μεταξᾶ. Οἱ ἐπαφὲς μὲ τὸν ἄνδρα οἱ ὅποιες ἦσαν συνεχὲς κατὰ τὴ διάρκεια τῶν τελευταίων 3 μηνῶν μὲ βεβαίωσαν ὅτι δὲν ἦταν μόνο ἔνας προϊκισμένος πολιτικὸς καὶ στρατιωτικὸς, οπάνια διορατικότητα καὶ φαντασία, ἀλλὰ ὅτι ἦταν ἄνδρας τοῦ ὅποιου ὁ ἀνθρωπισμὸς ἡ γενναιοδωρία καὶ ἡ ἔγνοια διὰ τὸν πλησίον ἐνέπνεε πραγματικὴ στοργὴ. Ποτὲ δὲν ὑπεκρίθη τὸν δικτάτορα οὔτε υἱοθέτησε τὶς θεατρικὲς πόζες τοῦ Χίτλερ ἢ τοῦ Μουσολίνη. Κάτω ἀπὸ τὴν μετριόφρονα καὶ εὐγενικὴ προσωπικότητά του, ἀντιλαμβάνετο κανεῖς ὅτι ὑπῆρχε ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ βαθειὰ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα του, μιὰ πραγματικὴ ἀναγνώριση τῶν αἰωνίων ἀξιῶν διὰ τὶς ὅποιες αὐτὸς καὶ ἐμεῖς μαχόμεθα. Αἰσθάνομαι ὅτι χάσαμε ἔναν πραγματικὸ φίλο στὸν ὅποιο ὀφείλομε εὐγνωμοσύνη καὶ σεβασμό.

Διατελῶ
MICHAL PALAIRET

Παραθέτομε ἐπίσης μιὰ γνώμη τοῦ SER ANTHONY EDEN παρμένη ἀπὸ τὸ βιβλίο του, «THE EDEN MEMOIRES» 1965, σελ. 188.

«... Ἰανουάριος, 29: Μιὰ βαριὰ ἡμέρα, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ὅποιας, σχεδὸν ὅλης, εἶχα ἔναν ἀνυπόφορο πονοκέφαλο: Τὰ νέα τοῦ θανάτου τοῦ Μεταξᾶ ἦταν ἔνα βαρὺ κτύπημα. Ἀπὸ μιὰ μικρὴ Χώρα σὰν τὴν Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ νὰ μᾶς δίνῃ δυὸς τέτοιους ἀνθρώπους σὲ μιὰ γενεά, καὶ τὸ πολιτικὸ πεδίο εἶναι πολὺ ἀραιό...

Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ, ἔχομε νὰ προσθέσωμε καὶ τὴν «Λευκὴ Βίβλο» τὴν ἐκδοθεῖσα εἰς τὴν ἀγγλι-